

Postrzeganie globalizacji gospodarki

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ W opinii ponad połowy Polaków (59%) wzrost powiązań i zależności gospodarczych na świecie i wiążący się z tym rozwój międzynarodowych firm prowadzących swoją działalność w wielu krajach jest zjawiskiem pozytywnym. Negatywnie ocenia ten proces 17% badanych. W ostatnich kilkunastu latach przybyło zwolenników globalizacji.
- ▶ W ocenie przeważającej części badanych globalizacja jest korzystna dla polskiej gospodarki (61%) i polskich przedsiębiorstw (59%). Większość ankietowanych sądzi też, że w efekcie procesów globalizacyjnych – zacieśniania powiązań gospodarczych między państwami, rozwoju międzynarodowego handlu oraz swobodnego przepływu kapitału i technologii – zyskują polscy pracownicy (57%) i konsumenci (56%). Stosunkowo najwięcej kontrowersji budzą skutki globalizacji dla polskich gospodarstw rolnych. Ponad dwie piąte respondentów (41%) uważa, że zyskują one na globalizacji, jednak niewiele mniej (38%) sądzi, że tracą.
- ▶ Zawarcie umowy gospodarczo-handlowej między Unią Europejską a Kanadą (CETA) popiera 42% badanych. Przeciwnikiem tej umowy jest blisko co trzeci ankietowany (31%). Więcej zwolenników ma TTIP. Za zawarciem umowy handlowo-inwestycyjnej między UE a Stanami Zjednoczonymi opowiada się połowa Polaków (50%), a sprzeciw wyraża jedna piąta (20%).

Globalizacja to jedno z kluczowych słów używanych do opisu i zrozumienia współczesnego świata. Zgodnie z definicją amerykańskiego ekonomisty Josepha Stiglitz, „globalizacja to ściślejsza integracja państw oraz ludzi na świecie, spowodowana ogromną redukcją kosztów transportu i telekomunikacji oraz zniesieniem sztucznych barier w przepływach dóbr, usług, kapitału, wiedzy i ludzi z kraju do kraju [...] globalizację wydatnie stymulują międzynarodowe korporacje przemieszczające przez granice nie tylko kapitał i towary, lecz również technologie¹”. Choć procesy globalizacyjne trwają od wieków, zjawisko to przybrało na sile w ostatnich dziesięcioleciach (od lat osiemdziesiątych). Polska włączyła się w procesy globalizacyjne w okresie transformacji ustrojowej, zwłaszcza po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Mimo towarzyszących akcesji obaw dotyczących konkurencyjności polskiej gospodarki Polacy szybko dostrzegli korzyści związane z członkostwem w UE: po dziesięciu latach większość respondentów CBOS deklaruowała, że integracja z UE jest korzystna dla Polski i polskiej gospodarki². Co więcej, w odczuciu społecznym możliwość udziału we wspólnym europejskim rynku była i jest ważniejsza niż pieniądze napływające do naszego kraju z funduszy unijnych³.

Rosnące znaczenie gospodarek wschodzących, takich jak Chiny, Indie, Brazylia, i związane z tym wyzwania przyczyniły się do podjęcia działań zmierzających do wzmocnienia transatlantyckiej współpracy gospodarczej: Unia Europejska i Kanada podpisały kompleksową umowę gospodarczo-handlową (CETA), od 2013 roku negocjowana jest umowa handlowo-inwestycyjna między UE a Stanami Zjednoczonymi (TTIP). Postępująca globalizacja ekonomiczna budzi społeczny opór w wielu krajach. Europejczycy obawiają się skutków przyjęcia umów CETA i TTIP, szczególnie duży sprzeciw wywołują one w Niemczech i w Austrii⁴. Wydarzenia ostatnich miesięcy – referendum w Wielkiej Brytanii,

¹ Por. J. Stiglitz, *Globalizacja*, PWN, Warszawa 2014.

² Por. komunikat CBOS „10 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej”, kwiecień 2014 (oprac. B. Roguska).

³ Por. komunikat CBOS „Społeczna ocena wykorzystywania środków europejskich”, listopad 2016 (oprac. A. Głowacki).

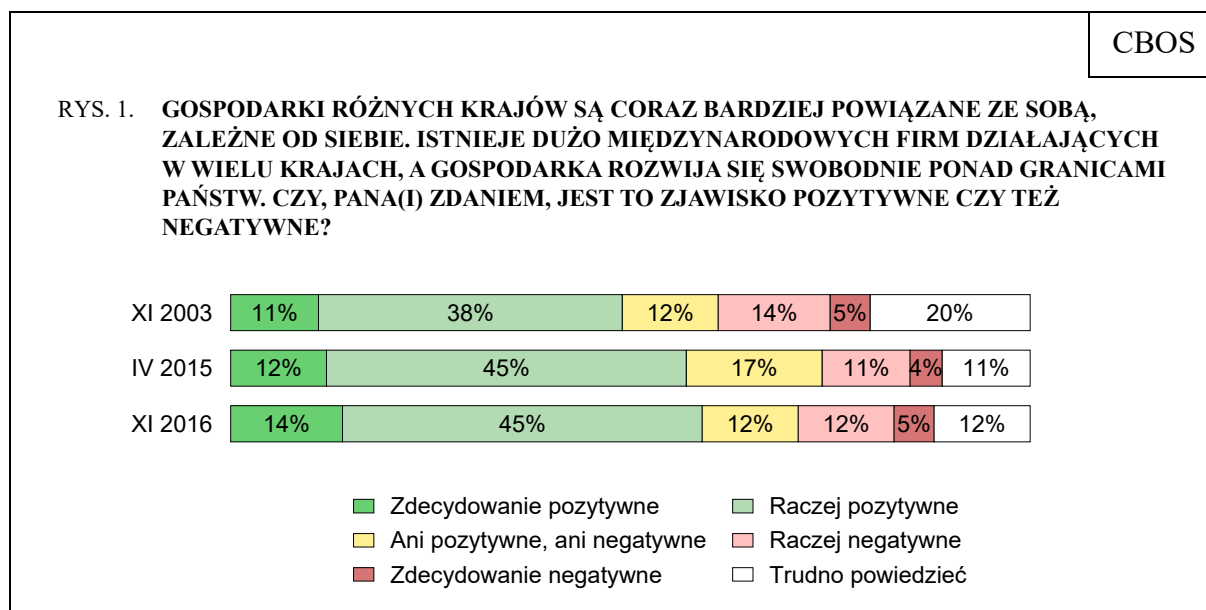
⁴ Pokazują to m.in. dane Eurobarometru z listopada 2015 roku (Standardowy Eurobaromter 84).

której obywatele poparli Brexit, oraz wybór Donalda Trumpa na prezydenta Stanów Zjednoczonych – także są dość powszechnie odczytywane jako element rosnącego sprzeciwu społecznego wobec procesów globalizacyjnych.

W listopadzie⁵ poprosiliśmy badanych o opinie na temat globalizacji gospodarki oraz umów CETA i TTIP.

STOSUNEK DO GLOBALIZACJI

W opinii ponad połowy Polaków (59%) wzrost powiązań i zależności gospodarczych na świecie oraz związany z tym rozwój międzynarodowych firm prowadzących swoją działalność w wielu krajach jest zjawiskiem pozytywnym. Negatywnie ocenia ten proces 17% badanych. Część osób (12%) określa globalizację gospodarki jako zjawisko „ani pozytywne, ani negatywne”. Obecnie stosunek do tego zjawiska jest bardziej przychylny niż przed wejściem Polski do Unii Europejskiej, choć także wówczas przeważały opinie pozytywne.

Nastawienie do globalizacji gospodarki różnicuje przede wszystkim wykształcenie, a co za tym idzie – sytuacja ekonomiczna badanych. Pozytywnie odbierają ten proces głównie osoby z wyższym wykształceniem (73%), respondenci dobrze sytuowani – o miesięcznych

⁵ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (318) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 4–13 listopada 2016 roku na liczącej 1019 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

dochodach *per capita* 2000 zł i więcej (71%), dobrze oceniający warunki materialne swojego gospodarstwa domowego (65%). W grupach społeczno-zawodowych są to kadra kierownicza i specjaliści (73%) oraz właściciele firm (76%). Stosunkowo często pogłębianie powiązań i zależności gospodarczych popierają także ludzie młodzi: mający od 18 do 24 lat (66%), uczniowie i studenci (68%). Grupą najmniej przychylnie nastawioną do procesu globalizowania się gospodarki są rolnicy, jednak i wśród nich ma on więcej zwolenników (41%) niż przeciwników (31%).

Poparcie dla globalizacji gospodarki przeważa także we wszystkich elektoratach objętych badaniem. Najwięcej zwolenników tego procesu jest wśród sympatyków PO i Nowoczesnej, a najwięcej przeciwników – w elektoracie Kukiz'15.

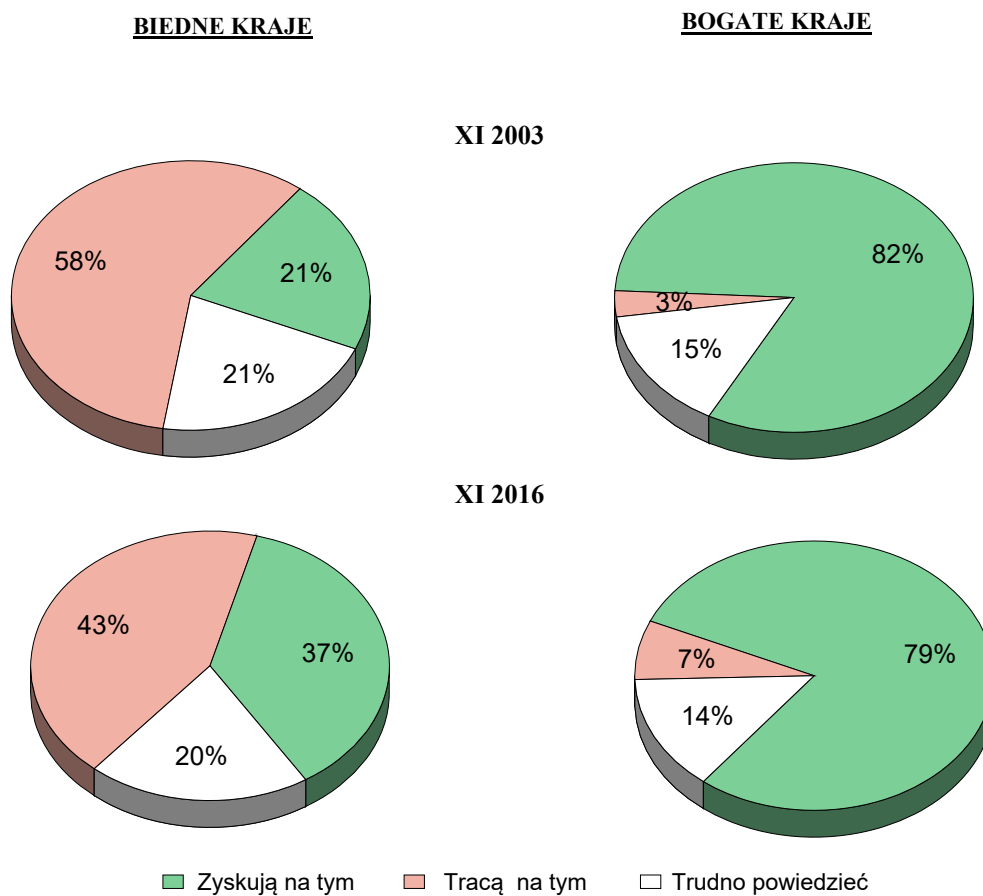
Tabela 1

Potencjalne elektoraty*	Gospodarki różnych krajów są coraz bardziej powiązane ze sobą, zależne od siebie. Istnieje dużo międzynarodowych firm działających w wielu krajach, a gospodarka rozwija się swobodnie ponad granicami państw. Czy, Pana(i) zdaniem, jest to zjawisko pozytywne czy też negatywne?			
	Pozytywne	Ani pozytywne, ani negatywne	Negatywne	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	80	7	7	6
Nowoczesna	78	10	9	3
SLD	65	8	22	5
PSL	62	8	23	7
PiS (wraz z Polską Razem i Solidarną Polską)	58	14	17	11
Kukiz '15	56	11	26	7

*Dane dotyczące zwolenników PSL, SLD i Kukiz'15 należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

W ciągu ostatnich kilkunastu lat poprawiła się także ocena skutków globalizacji. O ile w roku 2003 była ona postrzegana jako proces korzystny dla krajów bogatych, a niekorzystny dla biednych, o tyle teraz obraz globalizacji jest nieco bardziej zniuansowany – przede wszystkim przybyło osób pozytywnie oceniających jej następstwa dla biednych państw (wzrost o 16 punktów procentowych). Obecnie nadal zdecydowana większość badanych (79%) uważa, że w wyniku globalizacji korzystają bogate kraje. Opinie na temat skutków wzrostu zależności i powiązań gospodarczych na świecie dla biednych państw są podzielone: 43% respondentów uważa, że tracą one na procesach globalizacyjnych, ale niewiele mniej (37%) sądzi, że na nich zyskują.

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, [...] ZYSKUJĄ CZY TEŻ TRACĄ NA TYM, ŻE TAK SIĘ DZIEJE [NA GLOBALIZACJI GOSPODARKI]?

Obecnie zdecydowanie częstsze niż kilkanaście lat temu jest przekonanie, że w wyniku globalizacji więcej ludzi zyskuje pracę, niż ją traci (50%, wzrost o 29 punktów procentowych). Przeciwnego zdania jest niespełna jedna piąta badanych (18%).

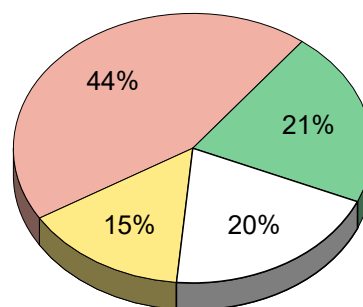
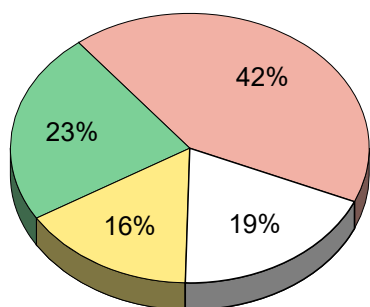
Nieco mniej osób niż w roku 2003 sądzi dziś, że skutkiem globalizacji jest narastanie dysproporcji w poziomie życia ludzi w różnych krajach. Nadal jednak przeważa opinia, że procesy globalizacyjne prowadzą do zwiększania się różnic w poziomie życia na świecie (38%) niż do ich zmniejszania (24%).

RYS. 3. CZY W ZWIĄZKU Z TYM, ŻE POWIĄZANIA GOSPODARCZE MIĘDZY PAŃSTWAMI SĄ CORAZ SILNIEJSZE,

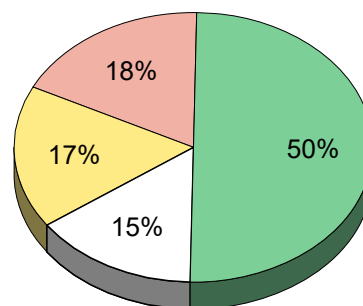
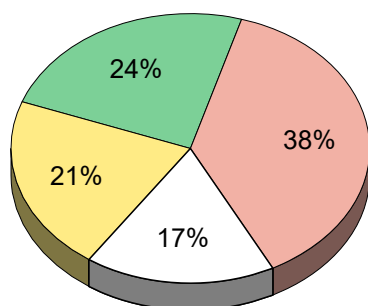
RÓŻNICE W POZIOMIE ŻYCIA LUDZI W RÓŻNYCH KRAJACH ZWIĘKSZAJĄ SIĘ CZY ZMNIEJSZAJĄ?

WIĘCEJ LUDZI ZYSKUJE CZY TEŻ TRACI PRACĘ?

XI 2003

XI 2016

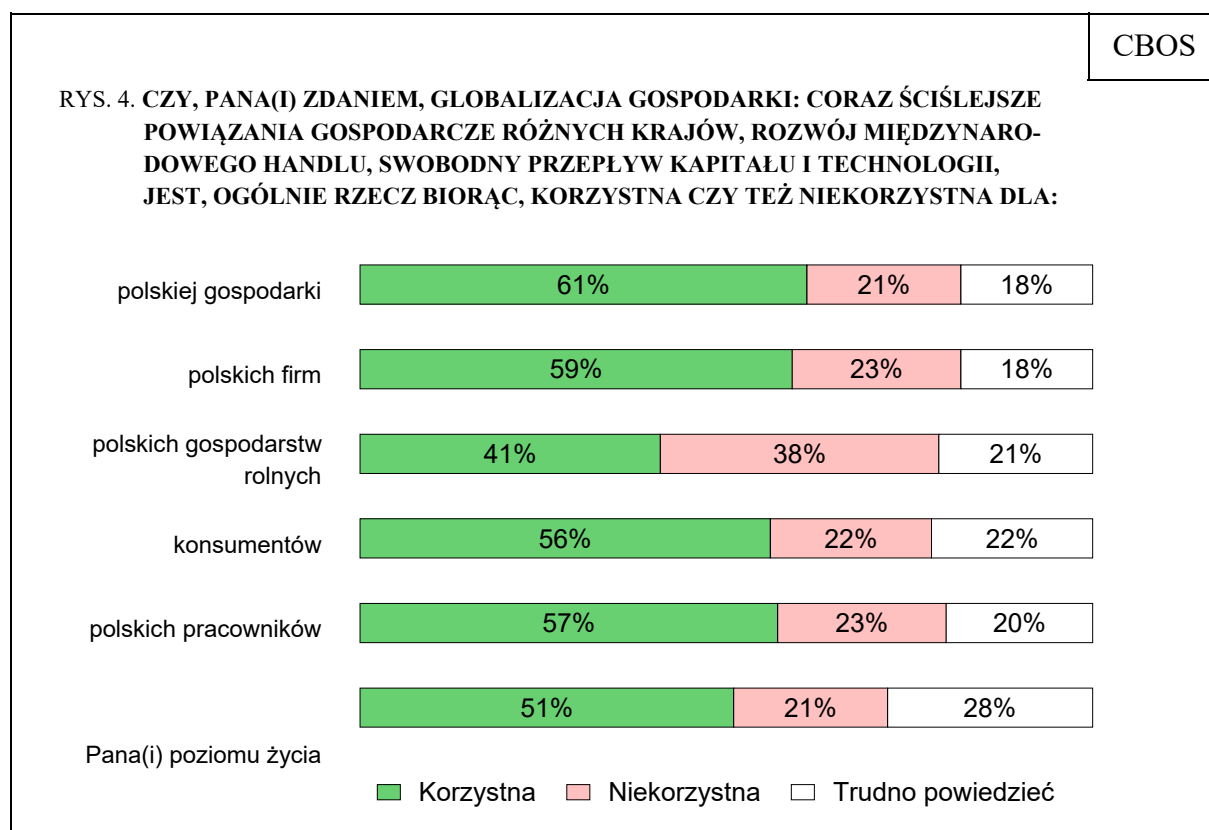
■ Zmniejszają się
■ Zwiększają się
■ Pozostają bez zmian
■ Trudno powiedzieć

■ Więcej ludzi zyskuje pracę
■ Więcej ludzi traci pracę
■ Nie ma to wpływu na liczbę zatrudnionych
■ Trudno powiedzieć

SKUTKI GLOBALIZACJI DLA POLSKI

W ocenie przeważającej części badanych globalizacja jest korzystna dla polskiej gospodarki (61%) i polskich przedsiębiorstw (59%). Większość ankietowanych sądzi również, że w efekcie procesów globalizacyjnych – zacieśniania powiązań gospodarczych między państwami, rozwoju międzynarodowego handlu oraz swobodnego przepływu kapitału i technologii – zyskują polscy pracownicy (57%) i konsumenci (56%). Ponad połowa ankietowanych (51%) dostrzega, że globalizacja przyczynia się do poprawy ich poziomu życia. Stosunkowo najwięcej kontrowersji budzą skutki wzrostu powiązań i zależności

ekonomicznych w świecie dla polskich gospodarstw rolnych. Ponad dwie piąte respondentów (41%) uważa, że zyskują one na globalizacji, jednak niewiele mniej (38%) sądzi, że tracą.

Na podstawie odpowiedzi badanych na temat następstw procesów globalizacyjnych dla Polski utworzono sumaryczny wskaźnik oceny skutków globalizacji gospodarczej, który przyjmuje wartości od 1 (dostrzeganie wyłącznie plusów tego zjawiska) do -1 (zauważanie jedynie negatywnych jego efektów). Generalnie Polacy widzą przede wszystkim pozytywne efekty wzrostu ekonomicznych zależności i powiązań na świecie (ogółem 63%, w tym 26% dostrzega wyłącznie pozytywne skutki integracji gospodarczej).

Tabela 2

Ocena skutków globalizacji gospodarki dla Polski (skala od -1 do 1)*	
Wyłącznie minusy (-1)	8%
Więcej minusów niż plusów	18%
Tyle samo plusów co minusów (0)	11%
Więcej plusów niż minusów	37%
Same plusy (1)	26%
Średnia na skali	0,30

*Odpowiedziom o korzystnych skutkach globalizacji w poszczególnych wymiarach przypisano wartość 1, odpowiedziom o niekorzystnych skutkach globalizacji przypisano wartość -1. Wskazaniom „trudno powiedzieć” przypisano wartość 0 i obliczono średnią dla 6 wymiarów ocen

Postrzeganie następstw globalizacji dla Polski zależy przede wszystkim od statusu społeczno-ekonomicznego badanych: ich poziomu wykształcenia, osiągniętych dochodów oraz oceny warunków bytu gospodarstwa domowego. Najlepiej oceniają następstwa globalizowania się gospodarki badani z wyższym wykształceniem, osoby o względnie wysokich dochodach *per capita* oraz respondenci dobrze oceniający swoje warunki materialne, natomiast najgorzej – badani z wykształceniem podstawowym, o niskich dochodach i, przede wszystkim, osoby oceniające swoją sytuację materialną jako złą. Ponadto pozytywnym ocenom globalizacji dla Polski sprzyja młodszy wiek (18–34 lata) oraz zamieszkiwanie w mieście (niezależnie od jego wielkości). Skutki integracji ekonomicznej lepiej postrzegają mieszkańcy regionów: północno-zachodniego, południowego i południowo-zachodniego niż mieszkańcy regionów: wschodniego, centralnego i północnego. W grupach społeczno-zawodowych pozytywne następstwa globalizacji dostrzegają przede wszystkim kadra kierownicza i specjaliści, właściciele firm, a także uczniowie i studenci, najrzadziej zaś zauważają je rolnicy (48% z nich uważa, że globalizacja jest niekorzystna dla polskich gospodarstw rolnych, a 43% sądzi, że jest niekorzystna dla ich poziomu życia).

Tabela 3

Ocena skutków globalizacji gospodarki dla Polski w poszczególnych grupach społeczno- demograficznych – średnie na skali od -1 do 1		
	Ogółem	0,30
Płeć	Kobieta	0,28
	Mężczyzna	0,32
Wiek	18-24 lata	0,42
	25-34	0,36
	35-44	0,33
	45-54	0,29
	55-64	0,27
	65 lat i więcej	0,19
Miejsce zamieszkania	Wieś	0,19
	Miasto do 19 999	0,37
	20 000 – 99 999	0,33
	100 000 – 499 000	0,42
	500 000 i więcej mieszkańców	0,35
Region	Północno-zachodni	0,41
	Południowy	0,37
	Południowo-zachodni	0,35
	Północny	0,23
	Centralny	0,23
	Wschodni	0,20

Tabela 3 (cd.)

Ocena skutków globalizacji gospodarki dla Polski w poszczególnych grupach społeczno-demograficznych – średnie na skali od -1 do 1		
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	0,08
	Zasadnicze zawodowe	0,20
	Średnie	0,35
	Wyższe	0,50
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	0,52
	Średni personel, technicy	0,41
	Pracownicy administracyjno-biurowi	0,27
	Pracownicy usług	0,38
	Robotnicy wykwalifikowani	0,30
	Robotnicy niewykwalifikowani	0,14
	Rolnicy	0,03
	Pracujący na własny rachunek	0,52
	Bezrobotni	0,14
	Emeryci	0,20
	Renciści	0,24
	Uczniowie i studenci	0,48
	Gospodynie domowe i inni	0,35
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	0,15
	Od 650 do 999 zł	0,05
	Od 1000 do 1399 zł	0,25
	Od 1400 do 1999 zł	0,40
	2000 zł i więcej	0,51
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego	Złe	-0,11
	Średnie	0,21
	Dobre	0,42
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	0,12
	Raz w tygodniu	0,26
	1-2 razy w miesiącu	0,32
	Kilka razy w roku	0,32
	W ogóle nie uczestniczy	0,47
Poglądy polityczne	Lewica	0,37
	Centrum	0,44
	Prawica	0,27
	Trudno powiedzieć	0,15

Pozytywne oceny następstw globalizacji łączą się z centrową lub lewicową orientacją polityczną, a negatywne z – niewykrystalizowanymi poglądami politycznymi oraz niechęcią do udziału w wyborach. Dostrzeganiu korzyści z integracji gospodarczej sprzyja także słaba religijność.

W potencjalnych elektoratach o pozytywnych skutkach globalizacji dla Polski przekonani są przede wszystkim wyborcy Nowoczesnej i PO.

Tabela 4

Ocena skutków globalizacji gospodarki dla Polski w elektoratach – średnie na skali od -1 do 1	
Potencjalne elektoraty*	
Nowoczesna Ryszarda Petru	0,65
PO	0,62
PiS (wraz z Polską Razem i Solidarną Polską)	0,22
Kukiz '15	0,21
SLD	0,16
PSL	0,15

*Dane dotyczące zwolenników PSL, SLD i Kukiz'15 należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

Ocena skutków globalizacji gospodarki dla Polski ściśle wiąże się ze stosunkiem do tego procesu. Osoby postrzegające wzrost zależności i powiązań gospodarczych na świecie jako zjawisko pozytywne znacznie lepiej oceniają efekty globalizacji dla Polski niż badani oceniający ten proces negatywnie.

Tabela 5

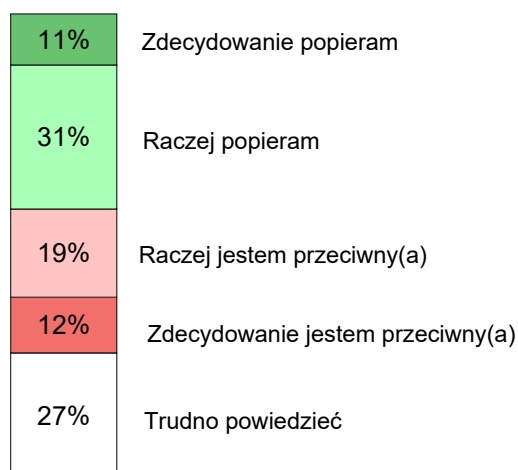
Ocena skutków globalizacji gospodarki dla Polski a nastawienie do tego procesu – średnie na skali od -1 do 1	
Gospodarki różnych krajów są coraz bardziej powiązane ze sobą, zależne od siebie. Istnieje dużo międzynarodowych firm działających w wielu krajach, a gospodarka rozwija się swobodnie ponad granicami państw. Czy, Pana(i) zdaniem, jest to zjawisko pozytywne czy też negatywne?	
Pozytywne	0,55
Negatywne	-0,25
Ani pozytywne, ani negatywne	0,06
Trudno powiedzieć	0,07

OPINIE O CETA

Stosunek Polaków do podpisanej niedawno umowy gospodarczo-handlowej między Unią Europejską a Kanadą (CETA) nie jest jednoznacznie ani pozytywny, ani negatywny. Więcej badanych deklaruje się jednak jako jej zwolennicy (42%) niż przeciwnicy (31%).

Wiele wątpliwości związanych z wejściem w życie umowy gospodarczo-handlowej z Kanadą dotyczy jej skutków dla producentów i konsumentów żywności. To właśnie wśród rolników odsetek przeciwników CETA jest wyższy niż w pozostałych grupach społeczno-ekonomicznych (48% wobec 28% zwolenników).

RYS. 5. NIEDAWNO UNIA EUROPEJSKA I KANADA PODPISAŁY KOMPLEKSOWĄ UMOWĘ GOSPODARCZO-HANDLOWĄ (CETA). UMOWA PRZEWIJDUJE M.IN. ZNIESIENIE CEŁ W HANDLU MIĘDZY UE A KANADĄ ORAZ UŁATWIENIA DOTYCZĄCE WZAJEMNYCH INWESTYCJI. CZY POPIERA PAN(I) ZAWARCIE TAKIEJ UMOWY MIĘDZY UE A KANADĄ CZY TEŻ JEST PAN(I) TEMU PRZECIWNY(A)?

Stosunek do CETA wiąże się z nastawieniem do globalizacji. Respondenci postrzegający wzrost powiązań i zależności gospodarczych na świecie jako zjawisko pozytywne w większości określają się jako zwolennicy podpisania umowy gospodarczo-handlowej z Kanadą, natomiast ci, którzy krytycznie oceniają procesy globalizacyjne, w większości są przeciwni CETA.

Tabela 6

Gospodarki różnych krajów są coraz bardziej powiązane ze sobą, zależne od siebie. Istnieje dużo międzynarodowych firm działających w wielu krajach, a gospodarka rozwija się swobodnie ponad granicami państw. Czy, Pana(i) zdaniem, jest to zjawisko pozytywne czy też negatywne?	Niedawno Unia Europejska i Kanada podpisały kompleksową umowę gospodarczo-handlową (CETA). Umowa przewiduje m.in. zniesienie cel w handlu między UE a Kanadą oraz ułatwienia dotyczące wzajemnych inwestycji. Czy popiera Pan(i) zawarcie takiej umowy między UE a Kanadą czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Pozytywne	54	26	20
Ani pozytywne, ani negatywne	31	38	31
Negatywne	22	55	23
Trudno powiedzieć	25	19	56

Stosunek do CETA wiąże się także z omawianymi już opiniami na temat skutków procesów globalizacyjnych dla Polski. Jak wynika z analiz⁶, nastawienie do CETA zależy przede wszystkim od postrzeganych następstw globalizacji dla polskich gospodarstw rolnych. (Dopiero w drugiej kolejności na stosunek do tej umowy wpływa postrzeganie skutków globalizacji dla poziomu życia respondentów.) Oznacza to, że do opinii publicznej w naszym kraju przebiły się głosy przeciwników CETA, obawiających się, że wejście w życie tej umowy spowoduje napływ do Polski taniej i niezdrowej żywności zza oceanu, z którą polscy rolnicy nie będą w stanie skutecznie konkurować.

Stosunek do CETA różnicują poglądy polityczne badanych. Podpisanie umowy najczęściej popierają respondenci identyfikujący się z lewicą (52%) oraz politycznym centrum (52%). Bardziej sceptyczni wobec tego posunięcia są ankietowani o orientacji prawicowej, wśród których przeważają przeciwnicy CETA (43% wobec 38% zwolenników).

W potencjalnych elektoratach podpisanie CETA skłonni są popierać sympatycy PO, Nowoczesnej oraz SLD. Podzieleni w opiniach na ten temat są natomiast wyborcy PiS, PSL i Kukiz'15.

Tabela 7

Potencjalne elektoraty*	Niedawno Unia Europejska i Kanada podpisały kompleksową umowę gospodarczo-handlową (CETA). Umowa przewiduje m.in. zniesienie ceł w handlu między UE a Kanadą oraz ułatwienia dotyczące wzajemnych inwestycji. Czy popiera Pan(i) zawarcie takiej umowy między UE a Kanadą czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	68	11	21
Nowoczesna	56	25	19
SLD	55	26	19
Kukiz'15	43	48	9
PSL	41	41	18
PiS (wraz z Polską Razem i Solidarną Polską)	40	41	19

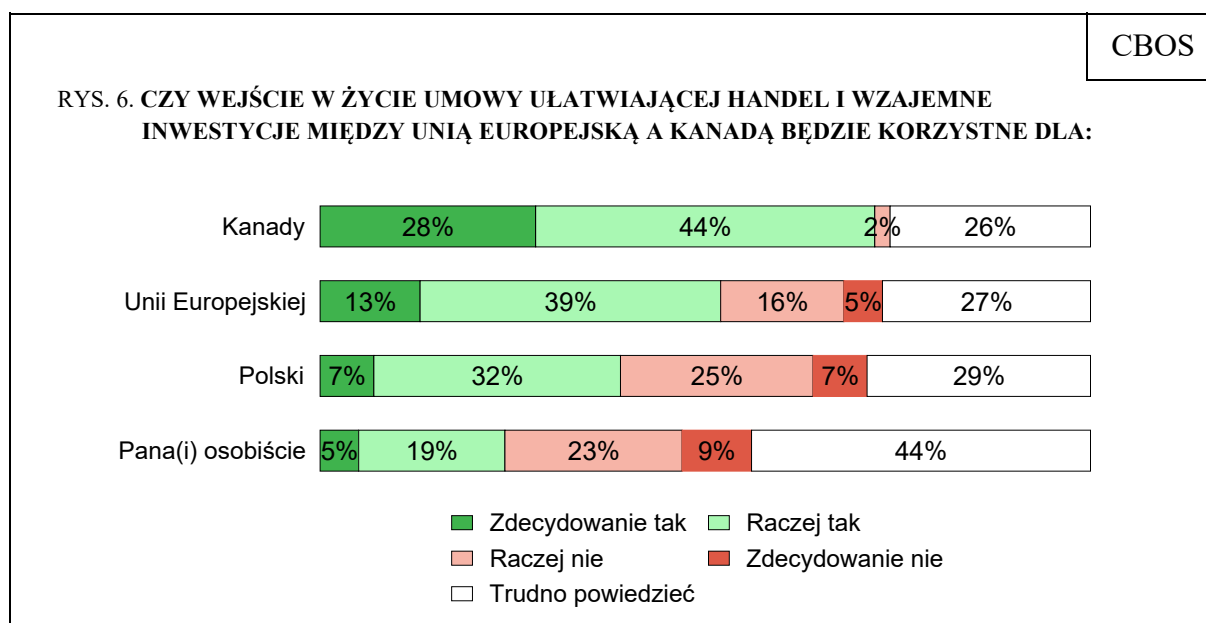
*Dane dotyczące zwolenników PSL, SLD i Kukiz'15 należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

W ocenie społecznej wejście w życie podpisanej niedawno umowy będzie korzystne przede wszystkim dla Kanady (72%). Więcej kontrowersji budzą skutki przyjęcia CETA dla państw Unii Europejskiej. Ponad połowa badanych (52%) sądzi, że skorzysta na tym Unia Europejska jako całość, ale ponad jedna piąta (21%) jest przeciwnego zdania.

⁶ Przeprowadzono analizę regresji liniowej.

Pozytywnych dla Polski efektów wejścia w życie umowy gospodarczo-handlowej między UE a Kanadą spodziewa się jeszcze mniej osób (39%). Obawy, że nasz kraj straci w wyniku przyjęcia CETA, wyraża blisko jedna trzecia badanych (32%). Warto dodać, że opinie na temat skutków przyjęcia CETA dla Polski, podobnie jak stosunek do tej umowy, zależy przede wszystkim od postrzeganych skutków globalizacji dla polskich gospodarstw rolnych.

Najtrudniejsze do jednoznacznej oceny są skutki wejścia w życie umowy między UE a Kanadą w perspektywie jednostkowej – dla respondenta osobiście (44% wskazań „trudno powiedzieć”). Osoby, które mają wykrystalizowane opinie w tej kwestii, spodziewają się, że osobiście raczej stracą na przyjęciu tej umowy (32%), niż skorzystają (24%). Wśród rolników, którzy należą do największych przeciwników CETA, ponad dwukrotnie większa grupa obawia się, że straci na przyjęciu tej umowy, niż na niej zyska (41% wobec 20%).

Generalnie przewidywania dotyczące skutków przyjęcia CETA wiążą się przede wszystkim z oceną własnej sytuacji bytowej oraz z orientacją polityczną badanych. Nadzieje, że przyniesie to korzyści Polsce i im samym, wyrażają głównie ci, którzy są zadowoleni z materialnych warunków życia. Pozytywnych efektów wejścia w życie CETA dla UE, Polski i dla siebie osobiście częściej spodziewają się respondenci deklarujący lewicowe i centrowe poglądy polityczne niż badani o orientacji prawicowej. W analizowanych elektoratach nadzieje związane z podpisaniem CETA najczęściej wyrażają sympatycy PO i Nowoczesnej, a najrzadziej zwolennicy PiS i Kukiz'15.

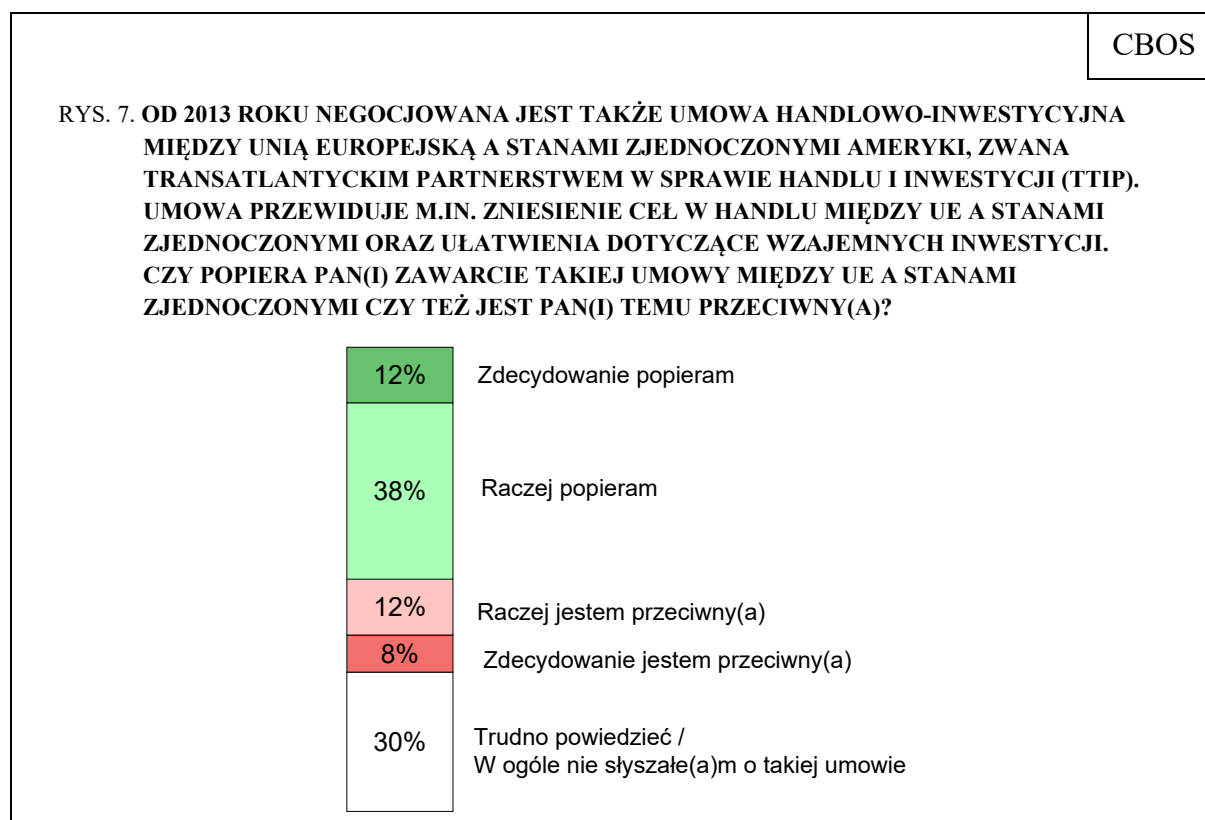
Tabela 8

Potencjalne elektoraty*	Czy wejście w życie umowy ułatwiającej handel i wzajemne inwestycje między Unią Europejską a Kanadą będzie korzystne dla Polski?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	60	12	28
Nowoczesna	56	25	19
SLD	47	24	29
PSL	44	33	23
PiS (wraz z Polską Razem i Solidarną Polską)	38	40	22
Kukiz'15	34	50	16

*Dane dotyczące zwolenników PSL, SLD i Kukiz'15 należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

OPINIE O TTIP

Poparcie dla przyjęcia negocjowanej obecnie umowy handlowo-inwestycyjnej między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi (TTIP) jest większe niż poparcie dla CETA. Za zawarciem umowy ze Stanami Zjednoczonymi opowiada się połowa Polaków, natomiast jedna piąta jest jej przeciwna. Zwolennicy TTIP przeważają we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, z wyjątkiem rolników (wśród których 35% popiera tę umowę, a 41% jest jej przeciwnych).

Stosunek do TTIP, podobnie jak stosunek do CETA, wiąże się z nastawieniem do globalizacji. Osoby postrzegające wzrost powiązań i zależności gospodarczych na świecie jako zjawisko pozytywne w większości deklarują się jako zwolennicy zawarcia umowy handlowo-inwestycyjnej ze Stanami Zjednoczonymi. Wśród badanych krytycznie oceniających procesy globalizacyjne niewielką przewagę mają przeciwnicy TTIP.

Nastawienie do TTIP wiąże się z postrzeganiem skutków globalizacji gospodarki dla Polski. Jak wynika z analizy⁷, poparcie dla TTIP sprzyja przede wszystkim przekonanie, że globalizacja wpływa korzystnie na poziom życia respondenta (w drugiej kolejności znaczenie mają postrzegane skutki globalizacji dla gospodarstw rolnych).

Tabela 9

Gospodarki różnych krajów są coraz bardziej powiązane ze sobą, zależne od siebie. Istnieje dużo międzynarodowych firm działających w wielu krajach, a gospodarka rozwija się swobodnie ponad granicami państw. Czy, Pana(i) zdaniem, jest to zjawisko pozytywne czy też negatywne?	Od 2013 roku negocjowana jest także umowa handlowo-inwestycyjna między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki, zwana Transatlantyckim Partnerstwem w sprawie Handlu i Inwestycji (TTIP). Umowa przewiduje m.in. zniesienie celi w handlu między UE a Stanami Zjednoczonymi oraz ułatwienia dotyczące wzajemnych inwestycji. Czy popiera Pan(i) zawarcie takiej umowy między UE a Stanami Zjednoczonymi czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Pozytywne	63	15	22
Ani pozytywne, ani negatywne	35	27	38
Negatywne	35	42	23
Trudno powiedzieć	22	13	65

Za przyjęciem TTIP częściej opowiadają się badani deklarujący lewicowe (60%) oraz centrowe poglądy polityczne (56%) niż osoby identyfikujące się z prawicą (49%). W potencjalnych elektoratach umowę handlowo-inwestycyjną między UE a Stanami Zjednoczonymi najczęściej popierają wyborcy PO, a w dalszej kolejności sympatycy SLD i Nowoczesnej.

⁷ Przeprowadzono analizę regresji liniowej.

Tabela 10

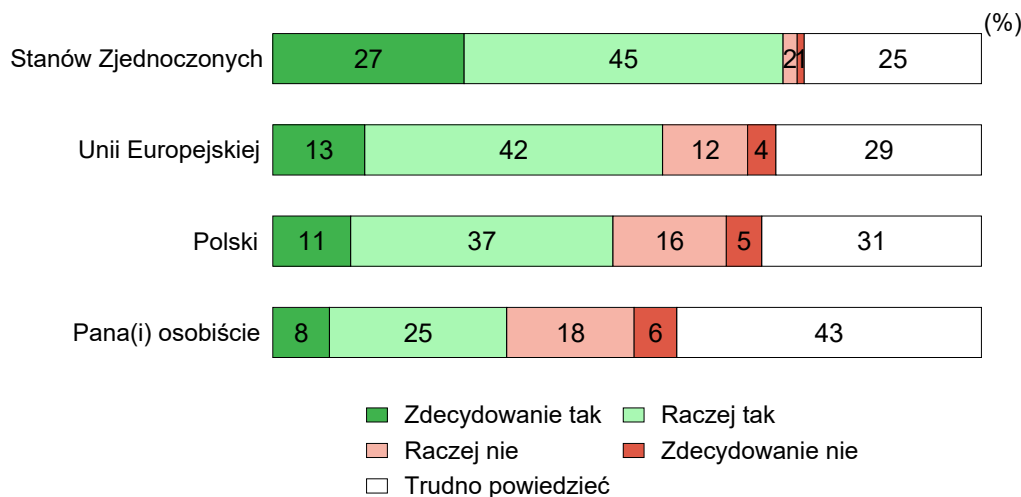
Potencjalne elektoraty*	Od 2013 roku negocjowana jest także umowa handlowo-inwestycyjna między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki, zwana Transatlantyckim Partnerstwem w sprawie Handlu i Inwestycji (TTIP). Umowa przewiduje m.in. zniesienie cel w handlu między UE a Stanami Zjednoczonymi oraz ułatwienia dotyczące wzajemnych inwestycji. Czy popiera Pan(i) zawarcie takiej umowy między UE a Stanami Zjednoczonymi czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	74	6	20
SLD	68	14	18
Nowoczesna	63	16	21
Kukiz'15	54	28	18
PSL	48	26	26
PiS (wraz z Polską Razem i Solidarną Polską)	48	27	25

*Dane dotyczące zwolenników PSL, SLD i Kukiz'15 należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

W ocenie społecznej beneficjentem TTIP będą przede wszystkim Stany Zjednoczone (72% badanych sądzi, że kraj ten skorzysta na wejściu w życie umowy). Ponad połowa ankietowanych (55%) spodziewa się, że korzyści z TTIP odniesie także Unia Europejska. Prawie połowa (48%) sądzi, że na ułatwieniach w handlu i wzajemnych inwestycjach między UE i Stanami Zjednoczonymi zyska również Polska.

Najtrudniejsze do określenia są skutki wejścia w życie TTIP na poziomie indywidualnym (43% wskazań „trudno powiedzieć”). Także i w tym przypadku więcej osób spodziewa się pozytywnych (33%) niż negatywnych następstw (24%) przyjęcia tej umowy. Największy niepokój efekty ewentualnego wejścia w życie umowy handlowo-inwestycyjnej ze Stanami Zjednoczonymi budzą wśród rolników – 46% z nich spodziewa się, że straci na TTIP, tylko 17% ma nadzieję, że na niej zyska.

RYS. 8. CZY EWENTUALNE WEJŚCIE W ŻYCIE UMOWY UŁATWIAJĄCEJ HANDEL I WZAJEMNE INWESTYCJE MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ A STANAMI ZJEDNOCZONYMI BĘDZIE KORZYSTNE DLA:

Przewidywania dotyczące skutków ewentualnego przyjęcia TTIP dla UE, Polski i dla respondenta osobiście zależą przede wszystkim od warunków bytu badanych. Im lepsze oceny sytuacji materialnej własnego gospodarstwa domowego, tym lepsze spodziewane efekty wejścia w życie umowy handlowo-inwestycyjnej ze Stanami Zjednoczonymi.

Pewne znaczenie mają także poglądy polityczne, zwłaszcza jeśli chodzi o przewidywane następstwa TTIP dla Polski. Korzyści z zawarcia umowy ze Stanami Zjednoczonymi częściej spodziewają się osoby o lewicowych i centrowych poglądach politycznych niż badani o orientacji prawicowej. W potencjalnych elektoratach pozytywnych dla Polski efektów ewentualnego przyjęcia tej umowy częściej spodziewają się zwolennicy PO, Nowoczesnej i SLD niż sympatycy PiS, Kukiz'15 i PSL.

Tabela 11

Potencjalne elektoraty*	Czy wejście w życie umowy ułatwiającej handel i wzajemne inwestycje między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi będzie korzystne dla Polski?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	68	9	23
SLD	67	11	22
Nowoczesna	61	16	23
Kukiz'15	49	37	14
PSL	48	22	30
PiS (wraz z Polską Razem i Solidarną Polską)	42	27	31

*Dane dotyczące zwolenników PSL, SLD i Kukiz'15 należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

Wzrost powiązań i zależności ekonomicznych w świecie odbierany jest w polskim społeczeństwie jako zjawisko raczej pozytywne niż negatywne. Warto podkreślić, że Polacy w dużej mierze mają świadomość niejednoznaczności tego zjawiska: z jednej strony bowiem skłonni są sądzić, że dzięki globalizacji powstają nowe miejsca pracy, z drugiej natomiast uważają, że korzyści z globalizacji nie są równomiernie rozłożone. Na korzystnym odbiorze procesów globalizacyjnych zaważył zapewne pozytywny bilans skutków otwarcia polskiej gospodarki na świat związany z transformacją ustrojową i integracją Polski z Unią Europejską. W ocenie większości badanych globalizacja jest korzystna dla polskiej gospodarki, dla polskich przedsiębiorstw, pracowników oraz konsumentów. Wiele osób ma poczucie, że przyczyniła i przyczynia się ona do poprawy ich poziomu życia. Kontrowersje budzą natomiast skutki globalizacji dla polskiego rolnictwa. To właśnie obawy dotyczące następstw procesów globalizacyjnych dla producentów i konsumentów żywności w Polsce powodują, że stosunek do podpisanej niedawno umowy gospodarczo-handlowej między Unią Europejską i Kanadą nie jest tak pozytywny jak stosunek do samej globalizacji.

Co ciekawe, obecnie więcej osób opowiada się za podpisaniem TTIP niż CETA. Być może dlatego, że do szerszej opinii publicznej nie przebiły się jeszcze argumenty przeciwników umowy ze Stanami Zjednoczonymi. Prawdopodobnie wynika to po części także z postrzeganej doniosłości znaczenia relacji między USA a UE i Polską – nie tylko w wymiarze gospodarczym, ale także politycznym i militarnym. Zawarcie umowy handlowo-inwestycyjnej ze Stanami Zjednoczonymi popiera bowiem ponad jedna trzecia osób krytycznie oceniających procesy globalizacyjne.

Opracowała
Beata ROGUSKA